Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 12.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жаданє і за зложеням оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в аґенциї дневників пасаж Гавсмана ч. 9 і в ц. к. Старостствах на провинциї:

на цілий рік К. 4·80
на пів року „ 2·40
на чверть року „ 1·20
місячно . . „ —·40

Поодиноке число 2 с.

З почтовою пересилкою:

на цілий рік К. 10·80
на пів року „ 5·40
на чверть року „ 2·70
місячно . . „ —·90

Поодиноке число 6 с.

Вісти політичні.

(Уступленє посла Вольфа і внесенє Всенімців в справі Бурів. — Славяньскі університети і акция в їх справі. — Гостина сербска на всі боки.)

З Відня доносять, що на однім із найблизших засідань буде радити палата послів над наглим внесенєм Всенімців „в користь Бурів“. Як впевнюють в парляментарних кругах, серед членів правиці розвинено живу аґітацию, аби з причини тих нарад зазначити своє становище. Особливо славяньскі посли заявляють, що не можуть підпирати того внесеня і помагати до побіди Всенімців, котрих уважають найбільшими ворогами кождої народної, свобідної думки. Молодоческий клюб ухвалив на засіданю в пятницю зложити заяву, що клюб має вправді велику симпатию для Бурів, але супротив обставини, що то внесенє походить від Всенімців, отже від сторонництва, котре відмавлає славяньским народам безвзлядно рівноправности, мусять Чехи голосувати против того внесеня.

У Відни живо займають ся фактом зложеня мандатів посольских до Ради державної і праского сойму одним із основателів всенімецкого сторонництва, а то послом Вольфом. Причиною того несподіваного кроку суть після впевненя часописий виключно приватні справи. В найблизших днях мали увійти до палати послів два судові поданя, жадаючі видачі Вольфа судам, з причини зломаня супружої віри. Справа поєдинку з проф. Зайдлем, шурином посла Чапа, члена всенімецкого клюбу, викликала також живе обуренє в самім клюбі Всенімців. Оповідають, що річи, які викликали той поєдинок, компромітують Вольфа в високій степени.

Акция яку розвинено в справі народних університетів славяньских, котра тепер виступила так сказати би з елементарною силою, не єсть без глубшого значіня політичного. Єсть то доказ, що народи славяньскі в Австриї поволи але постійно стремлять до осущеня своєї национальної самостійности. Єсть то процес, котрий в розвитку народів в Австриї не дасть ся вже нічим здержати, а кому добро держави лежить на серци той повинен лиш на то звазжати і о то старати ся, щоби той процес о скілько можна відбував ся спокійно і природно. — В Берні відбуло ся вчера віче в справі основя ческого університету тамже. Ухвалено резолюцию жадаючу як найскоршого основаня ческого університету в сім місті і висказано рішуче застереженє против всякого упослідженя ческого народу в его цивілізацийних змаганях. — Друге віче відбуло ся в Люблянї. І там взяло участь дуже богато людий та постановлено домагати ся від правительства з цілою силою основаня словіньского університету в Люблянї. Наконець третє віче відбуло ся в Празі. Було то велике віче при участи ческих, руских і словіньских послів, та значного числа членів міскої репрезентациї. Обговорювано справу основаня словіньского і руского університету. Посол Гожица (Чех) виступив остро против Прусаків за виданий звістний вже засуд в справі подій у Вжесни. Опісля ухвалено одноголосно резолюцию взиваючу ческих послів в Раді державній щоби всюди і безустанно підпирали з як найбільшим напором змаганя полудневих Славян в справі основаня словіньского університету. Так само ухвалено одноголосно другу резолюцию, накладаючу на ческих послів такий сам обовязок в справі основаня руского університету.

З Білграду доносять, що там приїхав сербский репрезентант з Софії, бувший міністер Джая, щоби тут підготовити приготовленя до гостини членів болгарского собраня. Гостині сій приписують велике значінє політичне. Ще сего місяця мають сербскі посли ревізитувати Болгарів. Рівночасно привіз і російский репрезентант на білгородскім дворі вість, що гостині короля в Петербурзі вже не стоїть нічо на перешкоді і час її буде незадовго назначений.

Відозва академічного сенату до університетскої молодіжи.

Сенат львівского університету оповістив таку відозву до університетскої молодіжи:

Мури нашого університету були дня 19-го с. м. сьвідком сумних заворушень та гидкого безправя. Бо відомо, що якесь число слухачів руської народности, не чекаючи на дозволений

---

6)

Дещо про тютюн і куренє.

(Культурно-історична розвідка з увзглядненєм ґіґієни.)

Написав К. Веробин.

(Дальше.)

Ще кілька слів про пакованє готового материялу. — Річ очевидна, що такий дорогий материял, як готовий сухий тютюн, призначений для фабрики, мусить бути добре запакований, особливо же, коли він іде за границю і за море. В Сполучених державах північної Америки пакують в бочки по 400 до 800 кільо, або також в скрині по 180 до 200 кільо. На Кубі завивають в полотна і пакують в мати з лика маґаґва та обвязують шнуром. В полудневій Америці паковано давнійше в сирі шкіри з коров, або так звані серони. Тоті серони опісля ґарбовано в Европі на ремінь, або роблено з них карук. Назва „серони“ перенесла ся опісля і на иньший рід опакованя. З міста Варінас у Венецуели висилано давнійше тютюн в кошах; его скручувано в скрутлї і паковано в коші по 15 до 18 фунтів. А що по іспаньски кіш називає ся: „канастро“ (canastro), то від того й пішла в Німеччині назва простого тютюну, ужиданого до люльок: „канастер“ або кнастер“.

Готовий материял у фабриках насамперед сортують; розвязують папуші, виймають поодиноке листє і добирають після его краски до краяня. При тім мішають поодинокі роди та роблять так міцний тютюн, середний і слабий. Щоби листє при краяню не крушило ся і робив ся в него порох, то єго насамперед скроплюють водою і лишають на купі, щоби натягнуло в себе вохкости. До води домішують иноді ще трохи соли, а то длятого, щоби тютюн держав довше вохкість. Грубший, простіщий тютюн, іменно такий, в котрім богато корінців, скроплюють водою, в котрій домішано дрібку салітри, а то длятого, щоби він лїпше і борше курив ся; але ретельний фабрикант того не робить. Більші фабрики уживають до скроплюваня окремих машин, в котрі вкладає ся листє, і пускає ся на него воду дуже дрібоньким дощем, при чім листє заєдно обертає ся. Наконець замість скроплюваня водою уживають пари, що робить ся також в окремих до того машинах.

Листє, призначене на лїпші роди тютюну, обчищують ще з корінців, а то в той спосіб, що вирізують з него найгрубше середуще реберце малим острим ножиком з заокругленим кінцем. Замість простого ножика уживають иноді ножика з двома вістрями, уставленими так, що поміж ними грубе реберце може якраз перейти. Такий ножик за одним разом обрізує корінець з обох боків. Так вирізані реберця нині вже не викидають, лиш дають до окремої машини, котра їх перепускає через валки, котрі їх пра..ують. Опісля ті корінці крають і домішують до грубших родів тютюну, призначеного до люльок. Крім того ще прасують і листє, а відтак складають на купки до краяня. З так приготовленого листя роблять той тютюн, котрий продають в картонових коробках, під німецкою назвою: „Parallelschnitt“.

Щоби тютюнови надати лїпший смак і красший вигляд, уживають до того всїляких способів. Тютюн здоймлений просто із шнурів, хоч би постояв довший час в папушах, має ще завсїгди трохи сприй смак, бо рідко коли листє так висушить ся, що вся зелень листя з него щезне. Тютюн з такого листя має все ще трохи смак і запах засушеної трави. В Росиї н. пр. крають неприготовлене листє і длятого тамошні тютюни називають натуральними. В иньших краях байцюють ще листє у всїляких „сосах“, мочать або пражать, фарбують і білять, значить ся, надають єму зовсім ясну жовту краску. Таким біленим тютюном єсть н. пр. у нас т. зв. „цурзічан“ — тютюн жовтий як солома і дуже слабий. Байци роблять на всїлякі способи, і кожда фабрика має свій спосіб, котрий держить в тайнї. Звичайно уживають до байцованя розпущеного в воді цукру, солодкого деревця, алькоголю, всїлякого кориня, салїтри, і т. п. до крашеня уживають куркуми, а білять за помочию сірки. Иноді мочать тютюн а відтак перепускають его через прасу, і в той спосіб роблять єго слабшим. Иньший спосіб прилагоджуваня тютюну єсть той, що змочивши листє, складають єго у великі кітли, потолочують добре, а відтак мірно огрівають.

Так приготовлене листє, коли оно ще трохи вохке, крають. Краянє відбуває ся або на ручних машинках, подібних зовсїм до січка-

на 7 год. вечером речинець, відбуло сего дня наперекір виразному заказови ректора віче в полудневій годині, с. є. в порі, призначеній на виклади. А на сїм нелеґальнім вічу, окрім ухваленя резолюций в справах, які ректорат призволив умістити на дневнім порядку, ухвалено попад се ще і инші, які в найвисшім степени оскорбляють академічні власти. Коли ректор, сповняючи обовязок свого уряду, намірив увійти до салї з кількома професорами, в якій зібрало ся згадане віче та оголошував розвязанє сего безправного зібраня, тоді принято єго і товаришачих єму професорів свистом, диким криком, стуканєм і обидливими висказами, а асистуючу унїверситетску службу ударено кількакратно паличками.

Академічний сенат переконав ся небавом, що ся проява дикости не була вибухом молодечої нерозваги, але противно ствердив, що се все, що вчинено на сїм самозванчім вічу, с. є. не лише ухвалені резолюциї, але також сповнені ексцеси були з горп обдумані і зухвало виконані. Розуміє ся само собою, що за сего рода тяжкі і небувалі переступства в наших унїверситетах против законів і академічного порядку будуть вимірені на винних належні і справедливі кари.

Дотепер оголосив їх сенат пятьом справцям розрухів з дня 19-го с. м. Инші слїдства в ходї.

Пiсля сих сумних подій взиваємо тепер академічну Молодїж, щоби в злуцї з академічними Властями стерегла поваги і чести Унїверситету, який за волею Милостивого Монарха подає науку в обох родимих мовах, а є — про що нехай тямить молодїж руска? народности, — одинокою в сьвітї Школою, в якій істнують рускі катедри та щораз ростуть на числї.

Ваше поведенє — Панове — спокійне і поважне, але заразом визначне рішучою готовостю до оборони поваги і привілеїв нашої Almae Matris в дусї торжественного приреченя, зложеного в хвилї, коли ви одержали достоїньство академічного горожаньства, розбудить память про обовязки послуху академічним законам в сумлїню Ваших Товаришів, які про них забули.

Виклади розпічнуть ся з днем 3. грудня 1901, але єдино на сьвітских видїлах; виклади на теольоґічнім видїлі останутъ дальше в завішеню аж до дальшого розпорядженя.

У Львові д. 30 падолиста 1901.

З академічного Сенату львівского Унїверситету.

Ректор Унїверситету *Ридиґер.*

Новинки.

Львів дня 2 го грудня 1901.

— **Іспити фізикатскі** зложили в намістництві міскі ветеринарі: Фр. Ковальский з Козови, Йос. Моравец із Собітки (в Чехії), Стан. Сїнгалевич з Турки (з відзн.), Стан. Гонсецкий з Буська і Стан. Вощиньский з Бучача (з відзн.)

— **Сьвяточні ферії в школах.** П. Мінїстер просьвіти видав до дирекций середних шкіл розпоряджене, що сегорічні ферії Рiздвяних сьвят розпічнуть ся в середних школах дня 21-го грудня, в котрім то дни має відбувати ся наука лише перед полуднем. Ферії мають потревати аж до дня 1-го січня 1902 включно.

— **Нещаслива пригода.** З Жовкви доносять нам: Василь Скиба, лїт 58, гончар з Глиньска і Стефан Бляда, лїт 66, також гончар з Глиньска, їхали вечером дня 27-го с. м. з Нового Села до Яричева і везли повну фіру горшків. Позаяк дорога була в однім місци спадиста і ховска, длятого оба здержували віз. То однакож не помогло; віз вивернув ся і привалив собою Василя Скибу, котрий зараз на місци помер, а Стефанови Бляда зломив руку.

— **Смерть в наслїдок власної неосторожности.** Зі Стрия доносять: Підчас розбираня старого дому при ул. Млиньскій в реальности п. Василя Білецкого, офіцияла тамошного суду окружного, завалила ся стїна і убила Михайла Кохаьнчика. Переведене доходженє виказало, що в хвили, коли три робітники розібравши дах, стелю і бічні стїни, взяли ся розбирати стїну фронтову, Кохаьнчик без їх відомости збирав під тою стїною тріски з противної сторони.

— **Самоубийство.** В лїсї коло Стрижова відобрав собі житє вистрілом з револьвера ад'юнкт тамошного уряду податкого 43-лїтний Михайло Любчиньский. Причиною було хвилеве збоженволїнє. В урядї знайдено все в порядку,

— **З розпуки.** В однім з віденьских готелїв застрілила ся онгоди молода женщина, убивши перед тим свою трилїтну доньку. В послїднім листї, писанім перед смертию просила она, щоби єї імени не подавати до ґазет. Слїдство показало, що була то жінка віденьского годинникаря, котрий граючи в карти, довів себе і єї до крайної нужди.

— **Страшна катастрофа** стала ся дня 28-го с. м. в Америцї. З Ню-Йорку доносять: На зелїзници над рікою Вабаш недалеко міста Сенеки стало ся страшне нещастє. Один поїзд відходячий на захід, зложений з двох вагонів повних поселенців, що їхали на кольонії і пять инших вагонів наїхав па другий, що їхав в противну сторону. Перший поїзд розбив ся на кусні і зачав ще до того горіти, а другий ушкодив ся також значно Пiсля послїдного справозданя згинуло підчас сеї катастрофи 80 осіб, а 150 покалїчило ся, з тих 25 тяжко. Причиною нещастя було то, що поїзд з поселенцями не чекаючи, аж надїде другий з противної сторони, пустив ся в дорогу.

Відозва.

Видїл товариства „Руска Бурса ремісничa і промислова“ у Львові розіслав на весну сего року своє справозданє за II. рік адм. і окремою відозвою звернув ся до всеї рускої суспільности з горячим зазивом приступати в члени товариства, будьто поспішати з датками на цїли товариства.

Видїл товариства розіслав тоді над 2.000 чеків, аби улекшити патріотам посилку датків і виразив надію, що вся руска суспільність збігне ся муравлищем в несеню помочи тій інституциї. Сеж не так трудно — тілько доброї волї треба. Кождий сьвященик нехай відступить бодай один акафист до року, — урядник маленький процент якоїсь ремунерациї, купець або промисловець якийсь маленький процент

репь, або на великих машинах порушуваних парою. До краяня мусить бути насамперед ніж дуже острий, а відтак тютюн мусить бути так зложений, щоби творив рівно грубу і однаково тверду купу. В противнім случаю ніж або рве або не дотинає і в покраянім тютюнї лишають ся менші або більші кусні листя. При ручних машинках крає робітник посуваючи тютюн рукою. Машинка та виглядає як мала січкарня і єсть з переду оковапа зелїзом вистаючим понад скринку, по котрім сувається ніж як різак прикріплений о однім кінци. Робітники, що краютъ тютюн, мають таку в тім вправу, що з незвичайною скоростию можуть єго краяти так тоненько, як ниточки шовку, а при тім так одностайно, що одно волоконце єсть так само широке як друге. Сьвіжо покраяний тютюн держить ся ще купи і єго треба розтрясати. Робітник бере тогди тютюн з купи в обі руки, підносить досить високо і розложивши пальцї зачинає єго розтрясати в той спосіб, що тютюн з одної жмені тре легонько об тютюн з другої жмені. Так само робить коли розходить ся о змішанє двох сорт тютюну; тогди з одної сорти набирає в одну, з другої в другу руку і мішає. Що при такій роботї дуже богато тютюну тре ся і відпадає, се річ очевидна.

Більші фабрики уживають до краяня машин, в котрих ножі подібно як і на січкарни обертають ся на колесї і краютъ, підчас коли валки підсувають тютюн під ножі. Суть знов такі машини, в котрих ножі то підносять ся в гору то спадають. Наконець суть і такі машини, котрих ножі відрізують нараз кілька верств.

В більших фабриках покраяний тютюн ще пражать, щоби єго в той спосіб висушити. і відобрати єму острий смак або стухлість. До праженя тютюну служать т. зв. бубни, великі бляшанні цилїндри, в котрих суть ще й грабки, що розтрясають в них тютюн. Менші фабрики уживають таких бубнів, котрі треба від часу до часу наповняти, а випражений тютюн з них виймати; більші фабрики, именно французскі мають такі бубни, котрі на однім кінци сама машина наповняє, а на другім кінци викидає випражений. Бубни ті огріває ся або парою або над огнем з коксу а через них переходить заедно сьвіжий сухий воздух і витягає виходячу з тютюну пару. Менші бубни, щоби не занадто і рівномірно огрівали ся, сунуть ся по огрітім піску, котрий насипаний на піч, що огріває бубен.

Скоро тютюн вже випражив ся, треба єго ще борзо остудити і пересіяти. До того служить знов окрема машина, подібна до тої, якої уживають по великих господарствах до чищеня і сортованя збіжа. Єсть то великий, довгий цилїндер, котрого одна половина зроблена з бляхи, а друга з густої дротяної плетінки. На тім кінци, що з бляхи, єсть кіш, до котрого вкидає ся тютюн і тій паде тогди до цилїндра, котрий обертає ся; через цїлий цилїндер переходить студений воздух а тютюн посуває ся щораз дальше, приходить в другу часть на дротяну сітку, тут пересїває ся, порох спадає в замкнену деревляну скриню а чистий тютюн випадає до другої скринї, з котрої єго від часу до часу виймає ся.

Так готовий вже тютюн до куреня складає ся в пачки. Давнїйше цїлу ту роботу роблено руками; тепер ще лиш треба руками тютюн відважити, вкладати на лійки в машинї і приготовити папір; дальшу роботу робить вже машина. Машина до робленя пачок єсть так зроблена, що має чотири отвори на чотири пачки по 125 ґрамів. Скоро робітник відважив тютюн і заложив папір призначений на пачки, вкладає в кожду лійку над отвором, де має ся зробити пачка, тютюн і пускає машину в рух, а тогди чотири толоки з гори сунуть тютюн в долину, притолочують єго як-раз на стілько, щоби зробила ся пачка відповідної величини і піднимають ся знову в гору. Робітник отвирає відтак долїшну часть машини і виймає з неї пачки та залїплює.

Дорогі сорти тютюну, именно ті, котрих волоконця складають ся в цїлій довготї до картонових коробок, не пускають ся на машини, лиш розстелюють ся на столах, а коли висхнуть, складають ся руками в коробки і укладають ся о скілько можна як найпрівнійше. Простий тютюн призначений до великих люльок, крає ся грубо і до него домішують ще корінцї вирізані з листя. Пiсля того яких додають корінців, буває і смак та запах тютюну. Давнїйше був у нас улюблений люльковий тютюн, званий „драйкеніґ“, а в Нїмеччинї „канастер“. Так званий „комісовий“ тютюн, який у нас давнїйше досить правильно роздавано в пачках воякам, єсть то не краяний тютюн лиш так звапа „потеруха“ або „патеруха“, дрібні кусні листя, які відпадають при сортованю тютюну; єсть то чорний, перегнилий або спалений на сонци тютюн, нездалий до нїчого.

В Нїмеччинї виробляють ще крім краяного тютюну до люльок ще й тютюн в скрутликах, котрий курцї самі собі краютъ. Такий тютюн роблено давнїйше і на Угорщинї і він особливо важним для наших пачкарів Гуцулів, котрі перекрадали єго з Угорщини у великій скількости, коли там ще не було монополю і тютюн був дуже дешевий. Тютюн в скрутликах єсть дїйстно добрий, бо на скрутлики не можна ужити якого небудь тютюну; до того вибирає ся красне, велике листе, таке, що моглоби служити навіть па обвивку до циґар. До робленя скрутликів уживають подібного приладу як той, котрим поворозники крутять шпурки. Робітник розкладає насамперед на столї красне велике листе; відтак збирає инше листе, укладає єго вздовж, в звиває купку, обвиває конець великим листом довкола і привязує ниткою до гачка від машинки, котру пускає в рух. В міру того як машинка крутить, він па другім кінци докладає щораз нового листя і завиває розложеним на столї, аж остаточно зробить ся так довгий скрутлик як стіл. Тогди він єго відчіпає від машинки і навиває на валок. Коли так наробить богато скрутли-

від добре зробленого інтересу, а вірте нам, що здвигнемо інституцию, якої нам сусіди позавидують.

І по тих висказаних надіях дістали ми 74 чеків (на 2.000!) так, що заледво покрилисьмо кошти розсилки відозви і чеків, а для питомців наших лишила ся дальше тілько надія на патріотичну Русь....

А кілько то чути у нас при всіх нагодах нарікань на брак промисловців і ремісників, кілько то пише ся о нещасливім дробленю селяньских ґрунтів задля браку промислу і ремесла, бо як часто відчувають наші патріоти брак тої верстви в народі, тоді богато говорить ся о витворепю сеї верстви, кидає ся богато фраз — але коли прийде ся приложити руку до діла — тоді нас нема.

Як любо покликуємо ся на 3 міліонову Русь австрийску, а коли треба, то на 30-міліоновий руский нарід — а коли треба дати жертву на народні цїли — десь нема тих міліонів — лишеють ся одиниці або десятки!

Гірко писати ті слова правди в очи патріотичній нашій Руси, але ніхто нам сего не може зганити, якби найшов ся в нашім положеню, коли ми замкнули II. рік адм. недобором, а тепер на 2000 чеків дістали ми аж 74!

Відозви і чеки не промовляють до серденц і кишень Русинів, нам хиба би треба старосьвітским звичаєм вислати колектантів, котрі, правда, більшу половину складок з'їдять, але принесуть бодай щось.

Не хочемо повірити, аби вже так дуже зле було і длятого звертаємо ся єще раз сею відозвою в часописях до всїх Русинів і просимо о поміч не хвилеву — але поміч тревалу. Нехай кождий Русин поставить собі за обовязок придбати щось для нашої Бурси хотьби раз в році, а так понятий обовязок запевнить нам тревалу поміч. Кто не може помочи нам грішми, той може єще прислужити ся натураліями, котрі також дуже нам придадуть ся.

Возьміть отже, Родимці, ті слова собі до серця і поспішіть нам з помочию, абисьмо не потребували станути не в середині дороги, але вже з самого еї початку.

З сегорічних датків піднести мусимо даток Вис. Сойму 100 К, а радше повиннисьмо поставити тут на першім місци Раду повітову в Рогатині, котра уділила нам 100 К., — з Грибович коло Львова дістали ми поміч в натуралїях.

Всякі датки просимо присилати або чеками, або на адресу п. Ів. Бачиньского, касиера „Днїстра", а кождий даток, що дасте Бурсї — дасте своїй матери Руси.

Від Виділу Тов. „Руска Бурса ремісница і промислова" у Львові.

Телеґрами.

Відень 2 грудня. В суботу відбула ся під проводом п. президента міністрів дра Кербера довша нарада міністрів. Правительство має на нинїшнім засїданю предложити провізорию буджетову.

Відень 2 грудня. Wiener Ztg. оголошує розпорядженє міністерства в справі тарифи таксе аптикарских.

Трутново 2 грудня. Зложенє мандату пос. Вольфом зробило в єго окрузї виборчім велике враженє. Серед Нїмцїв настало велике замішанє.

Претория 2 грудня. Оголошено лїсти з іменами вигнаних з краю 9 проводирів бурских.

Надіслане.

ків дає їх ще під прасу. Готові прасовані скрутлики пакують ся у великі паки і так поступають в торговлю. — На тім кінчить ся фабрикация тютюну до куреня.

В подібний спосіб як скрутлики до куреня робить ся і тютюн до жутя. Звідки пішов звичай жутя тютюну, годі знати. Звичай той розширив ся найбільше в Америці, а відтак і у всіх приморских краях. Здає ся, що его завели моряки уважаючи може тютюн яко лїк против поганої хороби, званої скорбутом, яка, особливо в давних часах, ширила ся межи моряками, котрі підчас своїх довгих подорожий мусїли заєдно живити ся лиш сухарами і сушеним мясом. Від сеї хороби зачинають ясна гнити, роблять ся на них боляки і тече з них материя з кровію, а зуби випадають. Тютюн від тої хороби не помагає, бо еї причиною есть злий спосіб відживлюваня тїла; але люди шукали, здаєсь помочи в жутю тютюну і так завели той звичай. Впрочім він знаєстний і у нас, хоч трохи в инший спосіб. Наші люди, именно же біднїйші селяни і робітники жують т. зв. „мачку" з люльки, а коли нема тої, то беруть в рот бодай цибух тим кішнем, котрим він всаджає ся в люльку. Мореплавцї, люди, що жиють на морских побережах, а відтак і многі робітники в копальнях купують собі тютюн до жутя. Суть то скрутлики, котрі роблять ся подібно як і до куреня лиш значно коротші і не грубші як на палець. Тютюн до жутя робить ся з міцних, товстих тютюнів, майже виключно з листя вірджіньского тютюну. Щоби єму надати лїпший смак байцують его в т. зв. сосі, котрий роблять з розинків, цукру, солодкого деревця або люкреций, і додають ялівця, романцю і гапижу. Замість цукру дають иноді лїцерини.

В нинїшних часах здає ся, як колиб курене тютюну з люльок мало вже зовсїм вийти із звичаю, а їх місце мали заняти циґара і циґарети або папіроси. Споживок циґар і папіросів, а вслїд за тим і їх фабрикация прибрали в найновійших часах так величезні розміри, що в деяких краях займають вже більшу часть фабрикациї, і здаєсь випруть люльку таки зовсїм. Тай дивна річ, що коли Европейцї взяли ся перший раз до куреня не робили того так, як Індияни, від котрих они куренє тютюну переймили, значить ся не курили звиненого листя, лиш взяли ся до люльок. Мабуть дві обставини до того причинили ся: раз то, що Европейцї не уміли ще добре звивати листє так, щоби его можна було курити, а відтак звичай куреня з люльки переймили здаєсь від північних Індиян і то їм припало більше до вподоби.

Куренє циґар пішло з Іспанії, як то вже вказує і сама іспаньска назва „cigarro", але аж з початком 19-го столїтя зачало оно ширити ся головно. Першу фабрику циґар заложив був Нїмець Шльотман в Гамбурзї, але тогди ще так мало циґар куповано, що він мусїв значну часть циґар давати даром, щоби люди до них привикли. В 1801 році стрічаємо в Гамбурзї вже другого фабриканта, якогось Кароля Геммерде, котрий у виходячій тодї в Гамбурзї ґазетї Hamburgischer unpartheyischer Correspondent помістив оповістку, що у него можна дістати американьских циґар найлїпшої сорти на фунти, в скринках і в більшій скількости. Того року, видко, курено циґара вже досить загально, бо коли в наслїдок анґлїйско-даньскої війни, войско даньске заняло Гамбурґ, то маґістрат міста видав заказ не зближати ся до даньских складів пороху з люлькою або з запаленим циґаром. В дванайцять лїт опісля курено вже циґара в Берлинї, бо якийсь доктор Міллер в описї своєї подорожі з Берлина через Саксонію і Австрию хвалить ся, що мав при собі великий запас циґар, без котрих не міг обійти ся, а австрийскі урядники митові на границї обійшли ся з ним дуже чемно і не забрали єму циґар.

(Дальше буде).

Рух поїздів зелїзничих

важний від 1 мая 1901 після середно-европ. год.

посп.	особ.	Зі Львова
відходить		
		День
	6·25	До Станиславова, Підвисокого. Потутор
	6·35	„ Лавочного, Мункача. Борислава
	6·30	„ Підволочиск, Одеси, Ковови
	6·30	„ Підволочиск з Підзамча
8·30		„ Кракова, Любачева, Орлова, Відня
	8·40	„ „ Відня, Хирова, Стружа
	9·00	„ Сколього, Лавочного від $^{1}/_{7}$ до $^{15}/_{9}$.
	9·15	„ Янова
	9·25	„ Підволочиск з гол. двірця
	10·25	„ Іцкан, Сопова, Бергомету
	10·20	„ Белзця, Рави, Любачева
	11·25	„ Янова від $^{1}/_{7}$ до $^{15}/_{9}$ в недїлї і сьвята
1·55		„ Підволочиск з гол. двірця
2·08		„ „ „ Підзамча
	2·15	„ Брухович від $^{7}/_{5}$ до $^{10}/_{9}$ в недїлї і сьвята
2·40		„ Іцкан, Гусятина, Керешмезе
2·55		„ Кракова, Відня, Хабівки
	3·05	„ Стрия, Сколього лиш від $^{1}/_{5}$ до $^{30}/_{9}$.
	3·15	„ Янова від $^{1}/_{5}$ до $^{15}/_{9}$.
	3·20	„ Зимноводи від $^{15}/_{5}$ до $^{16}/_{9}$.
	3·26	„ Брухович „ „ „ „
	3·30	„ Ярослава
		Ніч
12·45		До Кракова, Відня, Берлина
2·51		„ Іцкан, Констанциї, Букарешту
	7·52	„ Брухович від $^{7}/_{5}$ до $^{10}/_{9}$.
	6·10	„ Іцкан, Радовець, Кімполюнґа
	6·20	„ Кракова, Відня, Берна, Варшави а Орлова від $^{15}/_{6}$ до $^{15}/_{9}$.
	6·30	„ Янова від $^{1}/_{5}$ до $^{15}/_{9}$ в будні дни
	6·35	„ Лавочного Мункача, Хирова
	7.25	„ Сокаля, Рави рускої
	7·10	„ Тернополя з гол. двірця
	7·33	„ „ „ Підзамча
	9·30	„ Янова від $^{1}/_{5}$ до $^{15}/_{9}$ в недїлї і сьвята
	10·30	„ Іцкан, Гусятина, Радовець
	11·—	„ Кракова, Відня, Івонича
	11·10	„ Підволочиск, Бродів з гол. двірця
	11·23	„ „ Грималова з Підзамча

посп.	особ	До Львова
приходить		
		День
	4'40	З Стрия, Самбора, Борислава
	6·10	„ Кракова
	6·20	„ Черновець, Іцкан, Станиславова
	6·46	„ Брухович від $^{7}/_{5}$ до $^{10}/_{9}$.
	7·10	„ Зимноводи „ „ „ „
	7·45	„ Янова (головний дворець)
	8·10	„ Лавочного „ „
	8·00	„ Тернополя на Підзамче
	7·40	„ „ „ гол. дворець
	8·15	„ Сокаля, Рави рускої
	8·50	„ Кракова, Відня, Орлова
	11·45	„ Ярослава, Любачева
	11·55	„ Іцкан. Черновець, Станиславова
	12·55	„ Янова на гол. дворець
1·35		„ Кракова, Відня
	1·10	„ Сколього, Хирова, а з Лавочного від $^{1}/_{7}$ до $^{15}/_{9}$.
1·45		„ Іцкан, Станиславова
2·20		„ Підволочиск на Підзамче
2·35		„ „ „ гол. дворець
	5·10	„ „ „ Підзамче
	5·35	„ „ „ гол. дворець
	6·00	„ Сокаля
	5·50	„ Кракова
5 55		„ Чернівцїв
	3·14	„ Брухович
		Ніч
	12·05	З Сколього, Калуша, Борислава
12·20		„ Черновець, Букарешту
2·31		„ Кракова, Відня, Орлова
	3·12	„ Підволочиск на Підзамче
	3·35	„ „ „ гол. дворець
	6·20	„ Іцкан, Підвисокого, Ковови
	9.11	„ Янова від $^{1}/_{5}$ до $^{31}/_{5}$ і від $^{16}/_{9}$ до $^{30}/_{9}$ що дня, а від $^{1}/_{6}$ до $^{15}/_{9}$ в недїлї і сьвята
	7·36	„ Брухович від $^{7}/_{5}$ до $^{30}/_{6}$ і від $^{16}/_{8}$ до $^{10}/_{9}$
	8·50	„ Брухович від $^{1}/_{7}$ до $^{15}/_{9}$ що день
8·40		„ Кракова, Відня, Любачева
	9·15	„ Янова від $^{1}/_{6}$ до $^{15}/_{9}$.
	9·15	„ Кракова, Відня, Пешту. Сянока
	9·20	„ Іцкан, Ковови, Підвисокого
	10·25	„ Підволочиск, Бродів, Копичинець
	10·38	„ „ на гол. дворець
	10·50	„ Лавочного. Хирова, Пешту

ЗАМІТКА. Пора нічна числить ся від **6-ої** години вечером до **5-ої** години **59** мінут рано. Час середно-европейский ріжнить ся від львівского о 36 мінут. В містї видають білети їзди: Звичайні білети агенция часописий Ст. Соколовского в пасажи Гавсмана ч. 9 від 7-ої рано до 8-ої вечером, а білети звичайні і всякі инші, тарифи, ілюстровані провідники, розклади їзди і т. п. бюро інформацийне ц. к. зелїзниць державних (ул. Красїцких ч. 5 в подвірю, сходи II. двері ч. 52) в годинах урядових (від 8—3 а в сьвята від 9—12).

За редакцию відповідає: Адам Креховецкий.

ІНСЕРАТИ.

З друкарнї В. Лозиньского — під зарядом В. І. Вебера. (Телефона число 569).